

GEMEENTE MEDAN

EFFLORESCENS E PLANITIE

1909-1952

g 313.11

Br 904-208

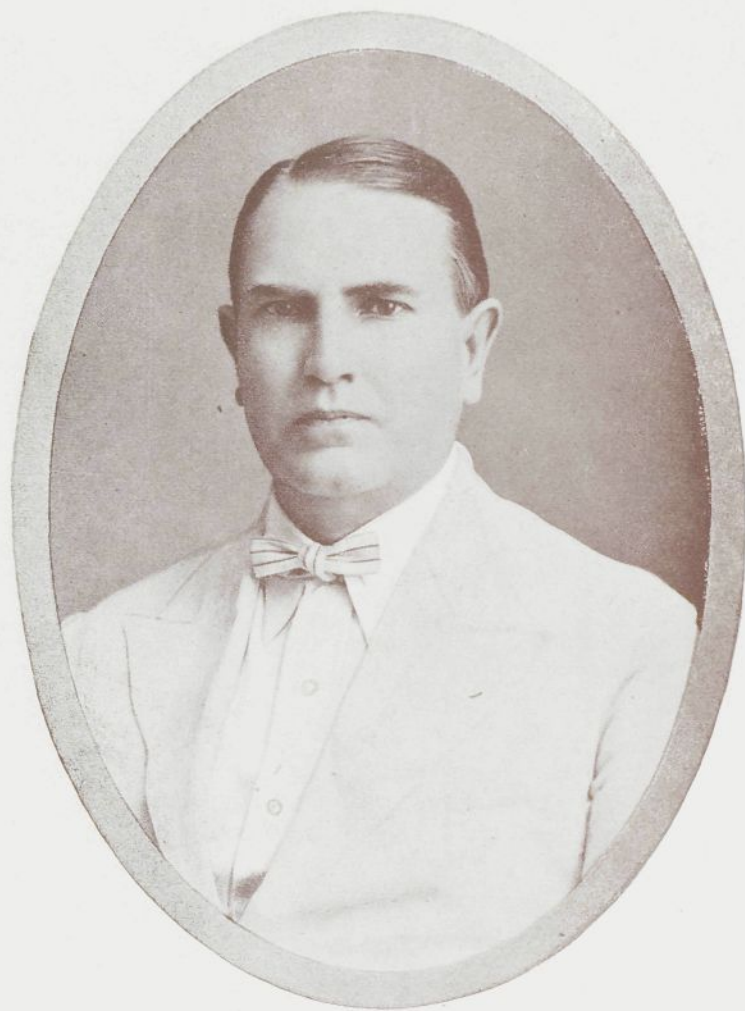
g r 34

313.11.

GEMEENTE MEDAN

1909-1934

Mr. J. M. Wesseling
Burgemeester van Medan.

VOORWOORD.

Ofschoon er voor de Gemeente Medan ongetwijfeld alle aanleiding bestaat om met voldoening op het eerste 25 jarig tijdvak van haar bestaan en werkzaamheid terug te zien, dwingt de ongunst der tijden om bijzondere feestelijkheden ter viering van dit jubileum achterwege te laten.

Toch hebben wij gemeend den zilveren gedenkdag van de stichting der Gemeente niet onopgemerkt te moeten laten voorbijgaan.

In de eerste plaats zal hiertoe eene bijzondere raadsvergadering worden gehouden van raadsleden en genoodigden, die uitsluitend aan de herdenking van het jubileum gewijd zal zijn, terwijl daarnaast de uitgave van dit gedenkboekje bedoeld is om een meer blijvende herinnering aan dezen gedenkdag te vormen.

Op verdienstelijke wijze hebben de hoofden van de verschillende Gemeentediensten daarin, in afzonderlijke bijdragen, een beeld gegeven van hetgeen de Gemeente Medan in de afgelopen 25 jaren heeft tot stand gebracht.

Van de Medansche Vrijwillige Brandweer is geen bijdrage opgenomen, omdat deze het vorige jaar ter gelegenheid van haar 25 jarig bestaan een eigen gedenkboekje heeft doen verschijnen.

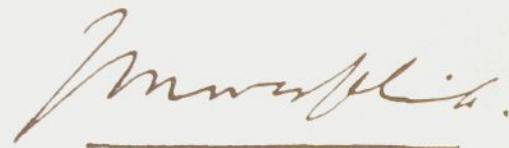
Hoe beknopt de beschrijvingen ook zijn gehouden, zij spreken alle een taal van vooruitgang, zij geven alle een beeld van hetgeen in het afgelopen tijdperk werd bereikt om Medan te maken tot een gezonde en aantrekkelijke woonplaats.

Ofschoon dus met rechtmatige trots mag worden gewezen op hetgeen tot dusver tot stand werd gebracht, is het er verre vandaan, dat de gemeentelijke werkzaamheid hiermede uitgeput zou zijn. Integendeel, er zal ook in de toekomst nog veel te doen zijn. Het thans afgesloten tijdperk moge een waarborg zijn, dat de Gemeente ook in volgende jaren de haar toebedeelde taak naar behooren zal weten te vervullen.

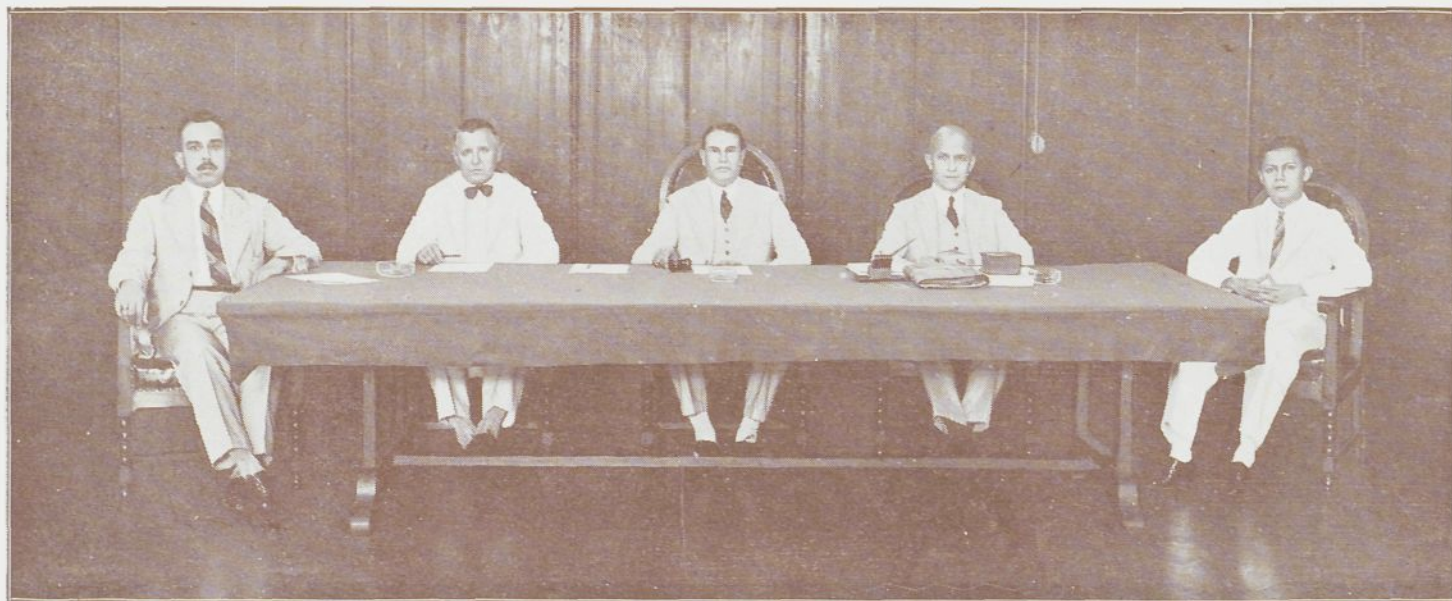
Wij besluiten met het uitspreken van de hoop, dat het tweede vijftwintigjarige tijdperk, waarin Medan dan verheven moge zijn tot hoofdplaats van de provincie Sumatra, even voorspoedig zij als dat, hetwelk thans wordt afgesloten en dat de Gemeente ook daarna in de verre toekomst moge groeien en bloeien.

M E D A N, 31 M a a r t 1934.

Burgemeester en Wethouders.

Burgemeester.

V. l. n. r. V. Ph. Leunissen, Wethouder voor Technische en Grondzaken, S. J. Schoorl, Wethouder voor de Financiën en de Bedrijven, Mr. J. M. Wesselink, Burgemeester, L. J. Winckel, Gemeentesecretaris, Abdul Hakim, Wethouder voor Inheemsche aangelegenheden.

Eenige aantekeningen uit de geschiedenis der

GEMEENTE MEDAN

door

L. J. WINCKEL

Gemeentesecretaris van Medan.

De plaats Medan, ontstaan uit eenige Maleische kampongs gelegen in de open vlakte aan de samenvloeiing van de Deli- en de Baboerivier, heeft haar ontwikkeling te danken aan de tabakscultuur, die in 1864 in het Landschap Deli haar intrede had gedaan.

Als eerste begin van het ontstaan der hoofdplaats kan worden beschouwd de verplaatsing in 1887 van den zetel van het Bestuur van Bengkalis naar Medan.

Die overbrenging was het gevolg van de door de uitbreiding der tabakscultuur ontstane ontwikkeling van dit gewest, waarvan Medan het centrum werd.

Ook de Sultan van Deli verplaatste zijn hoofdverblijf van Laboean naar Medan.

In hetzelfde jaar van de overbrenging van het Bestuur werd door den Resident het Gemeentefonds opgericht, welke instelling, onder beheer van den plaatselijk besturenden ambtenaar en eenige andere autoriteiten, het aanleggen en onderhouden van wegen, bruggen en duikers verzorgde en op het gebied van de straatverlichting en de reiniging van de stad de noodige voorzieningen trof.

De middelen om deze uitgaven te bestrijden werden gevonden uit rooigelden, belasting op voertuigen en uit vrijwillige bijdragen van de inwoners.

De zich steeds uitbreidende cultures deden den handel toenemen, in verband waarmee de handelskantoren die zich aanvankelijk te Laboean gevestigd hadden, hun hoofdzetel naar Medan overbrachten.

In 1887 vestigde de Chartered Bank of India, Australia and China hier een agentschap welk voorbeeld

in 1888 door de Nederlandsche Handel Maatschappij werd gevolgd.

Ook de bevolking nam gestadig toe.

Hierdoor ontstond behoefte aan meer hygiënische toestanden.

Zoo werd in 1899 overgegaan tot het bouwen van een Ziekenhuis en werd de stad in 1908 door toedoen van de Deli Maatschappij van een drinkwaterleiding voorzien.

Hoewel het Gemeentefonds bleef bestaan, deed in 1906 ook de bestuurs decentralisatie haar intrede in dit Gewest, door de instelling van den Afdeelingsraad van Deli, aan welken raad de behartiging van de belangen der onderafdeelingen Boven- en Beneden Deli en dus ook van de hoofdplaats Medan werd opgedragen.

Genoemde raad zetelde in het tegenwoordige Raadhuis, dat van de sinds 1907 hier eveneens gevestigde Javasche Bank werd overgenomen. Deze Raad werd in 1909 evenwel weder opgeheven.

Instelling der Gemeente.

Bij de ordonnantie, opgenomen in Staatsblad 1909 No. 180, werd met ingang van 1 April 1909 voor het gedeelte der Residentie Oostkust van Sumatra, uitmakende de hoofdplaats Medan, de Gemeente Medan ingesteld.

Uit deze ordonnantie blijkt, dat het Hoofd van Plaatselijk Bestuur van de Afdeeling Deli en Serdang werd aangewezen als Voorzitter van den Gemeenteraad.

De leden van den Raad, 15 in getal, nl. 12 Europeanen, 2 Inlanders en 1 Vreemde Oosterling, werden door de de Regeering benoemd.

Op 6 April 1909 had, onder voorzitterschap van den Assistent-Resident E. G. Th. Maier, de eerste vergadering plaats.

In de door den Voorzitter gehouden openingsrede kwam al dadelijk tot uiting dat het nieuw ingestelde College veel tot stand had te brengen.

De Afdeelingsraad van Deli, welke slechts het korte bestaan van 3 jaar beschoren was geweest, had verschillende moeilijke maar dankbare werken aan den Gemeenteraad ter voltooiing achtergelaten.

Zoo vroegen o.a. al dadelijk den aandacht van den Raad: de bouw van een abattoir, de instelling van een stadsreinigingsdienst, de verbetering van het goten- en riolenstelsel en het vaststellen van een nieuw rooireglement.

In diezelfde vergadering reeds werd overgegaan tot benoeming van eenige raadscommissies en wel in de eerste plaats de Financieele Commissie. Hierin werden benoemd de heeren H. J. C. Wolff, J. Roest en M. J. Lusink.

Deze Commissie, waarvan 's Raads Voorzitter qualitate qua Voorzitter was, had tot taak het uitoefenen van toezicht op het beheer der gemeentelijke geldmiddelen.

Waar nu aan het doen van voorstellen aan den Raad nagenoeg steeds geldelijke gevolgen verbonden waren, breidde de taak dier commissie en daardoor haar invloed zich hoe langer hoe meer uit en vormde zij zich allengs tot een College van Dagelijksch Bestuur.

Ook de Technische Commissie werd in die eerste vergadering ingesteld.

Aangezien aan deze commissie de omvangrijke taak was en nog is toebedeeld om den Gemeenteraad voor te

lichten over alle technische aangelegenheden, het ressort van den Raad betreffende, behoeft het wel geen betoog dat ook deze commissie van den beginne af tot de meest belangrijke gerekend mocht worden.

De instelling van de Gemeente Medan beteekende voor den Afdelingsraad het einde.

De nalatenschap werd door den Resident op 1 April verdeeld tusschen de nieuwe instellingen, zijnde de Gemeenteraad van Medan en de met ingang van dienzelfden dag ingestelde Raad van het Cultuurgebied der Oostkust van Sumatra.

Behalve een hoeveelheid grassnijmachines, ossen, ossenkarren en wat dies meer zij, viel aan den Gemeenteraad ten deel het Raadhuis met erf aan de Esplanade, waarvan de waarde werd geschat op f 17.000.—.

Van deze getaxeerde waarde moest de Gemeenteraad het 5/14 gedeelte of rond f 6.100.— aan den Cultuurraad vergoeden om dit gebouw het zijne te kunnen noemen.

Dit bedrag werd in maandelijksche termijnen van f 100.— afbetaald, aangezien de geldmiddelen van de Gemeente het niet toelieten dat een dergelijke groote som ineens werd voldaan.

Neemt men hierbij nog in aanmerking, dat een gedeelte van het Raadhuis van 1909 tot en met 1918 voor f 100.— per maand aan den Cultuurraad werd verhuurd, dan blijkt wel duidelijk dat de Gemeenteraad reeds in zijn eerste samenstelling een goede koopmansgeest bleek te bezitten.

Het Raadhuis werd op 1 Juni 1912 nog versierd met een van den heer Tjong A Fie ten geschenke ontvangen toren met klok.

Raadhuis der Gemeente Medan.

Van den beginne heeft het gebouw door zijn ondoelmatige inrichting nimmer aan de gestelde verwachtingen beantwoord.

Herhaaldelijk zijn dan ook plannen tot verbouwing dan wel vernieuwing aan de orde geweest.

Zoo gaf de Raad reeds op 7 Juni 1916 aan den Directeur der Gemeentewerken opdracht een plan te ontwerpen voor de vergrooting van het Raadhuis.

In de vergadering van 23 September d.a.v. gaf de Raad echter te kennen, dat het beter zou zijn een geheel nieuw raadhuis te bouwen. Op 22 November 1917 werd een commissie benoemd om te overwegen of een monumentaal gebouw voor Cultuurraad en Gemeenteraad samen niet de beste oplossing zou geven. Ook de Delische Kunstkring gaf den wensch te kennen zich in een dergelijk gebouw te willen vestigen.

Over dit plan is veel gecijferd, geschreven en gesproken (er was zelfs een moment sprake van de oprichting van een townhall met openbare leeszaal, museum, enz.) doch tot verwezenlijking van dit plan is het niet gekomen.

Wel werd op 20 Mei 1919 deze zaak weder opgerakeld en besloot de Raad een eventueel nieuw te bouwen Raadhuis te doen verrijzen op het terrein waarop het tegenwoordige Raadhuis staat, doch tot verdere uitvoering kwam het niet, ook al doordat de Cultuurraad op 19 December van dat jaar mededeelde dat het College besloten had over te gaan tot het bouwen van een eigen raadhuis.

De zaak bleef daarop rusten tot 27 October 1926, toen de Raad op voorstel van den heer Duys weder besloot over te gaan tot den verbouw van het Raadhuis.

Op 6 April 1927 ging de Raad er zelfs toe over in principe goed te keuren, dat daarvoor f 50.000.— zou worden besteed, doch op 18 Juni 1928 verwierp de Raad het uitgewerkte verbouwingsplan, omdat het in verband met de veranderde tijdsomstandigheden ontoelaatbaar werd geacht een dergelijk groot bedrag voor dit doel te besteden.

In de Raadsvergadering van 15 October 1930 bracht het Raadslid, de heer Mr. G. van der Veen, het onderwerp weer naar voren door er bij de rondvraag de aandacht op te vestigen dat de plaats, waar de Raad vergaderde, er wel buitengewoon droevig uitzag, in verband waarmee hij Burgemeester en Wethouders verzocht eens ernstig in studie te willen nemen of daarin zonder veel kosten geen verandering zou kunnen worden gebracht.

Burgemeester en Wethouders kwamen inderdaad met een voorstel, doch de Raad besloot op 28 Januari 1931 het raadhuis niet te verbouwen, doch betere tijden af te wachten.

Deze onbevredigende toestand bestaat ook nu nog. Thans is de hoop van het Gemeentebestuur gevestigd op het besluit, genomen in de op 26 Januari j.l. gehouden begrootingsvergadering, in welke vergadering uit den Raad weder stemmen zijn opgegaan om nu toch eindelijk het Gemeentehuis te vergrooten, door er een Raadzaal aan te bouwen.

Zooals hiervoren reeds werd vermeld bestond de Raad in zijn eerste samenstelling uit 15 door de Regeering benoemde leden.

Hieraan kwam in 1912 reeds een einde, toen de 12 Europeesche leden door verkiezing werden aangewezen. De overige leden bleven door de Regeering benoemd.

De samenstelling van 12 Europeanen, 2 Inlanders en 1 Vreemde Oosterling en de wijze van verkiezing en benoeming duurde tot 1918, in welk jaar de Raad werd samengesteld uit 10 Europeanen, 5 Inlanders en 2 Vreemde Oosterlingen, welke allen verkozen werden.

Deze samenstelling bestaat thans nog.

Aanvankelijk hadden de kiezers de bevoegdheid de Raadsleden van alle bevolkingsgroepen te kiezen.

Hierin kwam wijziging bij de inwerkingtreding van de nieuwe Kiesordonnantie (Staatsblad 1925 No. 673) waarin werd bepaald, dat de kiesbevoegdheid voor iederen kiezer zich uitstrekt tot het kiezen van raadsleden in de bevolkingsgroep, waartoe hij behoort.

De door den Voorzitter in zijn openingsrede aangekondigde werken werden aanstonds door den Raad ter hand genomen.

Zoo wendde het College zich reeds in het einde van 1909 tot de Regeering om te komen tot de oprichting van het abattoir.

In 1911 werd voor dit doel een leening groot f 75.000.— rentende 4½% aangegaan en op 1 Januari 1913 kon het gemeenteslachthuis in gebruik worden genomen.

De laatste aflossing van deze leening zal aan het einde van dit jaar plaats vinden.

Ook het op het programma staande reglement op het bouwen en sloopen binnen de Gemeente Medan liet niet lang op zich wachten, want in de Raadsvergadering van 3 Februari 1910 kwam dit reglement tot stand.

De invoering van een goed functioneerenden stadsreinigingsdienst had plaats op 1 Januari 1913; op dezen datum trad in werking de verordening tot heffing van opcenten op de aanslagen in de personeele belasting, waarvan de opbrengst, geraamd op f 30.000.—, voor dit doel werd bestemd.

Het ter hand nemen van het vierde punt van het programma, n.l. de verbetering van het goten- en rioolstelsel in Medan, liet langer op zich wachten. Wel werd ieder jaar op de begroting een post uitgetrokken voor den aanleg van goten langs de wegen, doch het duurde tot 1920 voordat men ernstig een aanvang maakte met het plan om Medan van een rioleering te voorzien.

In dat jaar werd aan het Ingenieursbureau T.a.b.r.o.s. te Utrecht opgedragen, een rioleeringsplan voor geheel Medan op te maken. Dit ontwerp, waarvan de kosten f 10.000.— hebben bedragen, werd door den Raad aangenomen.

Het zou echter tengevolge van de in 1921 ingezette malaise nog eenige jaren duren, alvorens aan de uitvoering van deze plannen begonnen kon worden.

Hietoe werd eerst overgegaan in 1926, toen ter begrotingsvergadering door het Raadslid Lodder het voorstel werd gedaan en aangenomen om f 100.000 uit de reserves beschikbaar te stellen om met de rioleering van Medan een aanvang te maken.

Aan de afwerking van dit rioleeringsplan is sindsdien ieder jaar, naar gelang er middelen voor beschikbaar konden worden gesteld, voortgewerkt, zoodat thans een groot gedeelte van de binnenstad van rioleering is voorzien.

Was de leiding van de Gemeente gedurende de eerste jaren van haar bestaan in handen van den Assistent-Resident van Deli en Serdang, hierin kwam in 1918 een belangrijke verandering, toen Medan door de benoeming als zoodanig van den heer D. Baron Mackay haar eersten Burgemeester verkreeg.

Deze schrede vooruit op den weg van de decentralisatie werd in 1927 gevolgd door de vervanging van de Financiële Commissie door het College van Burgemeester en Wehouders.

Sinds de instelling van de Gemeente Medan hebben de bemoeienissen van den Raad zich gestadig uitgebreid.

Eensdeels was dit het gevolg van den aanwas der bevolking (deze nam toe van 14.000 in 1905 tot 45.000 in 1929 en 75.000 in 1930), doch anderdeels doordat steeds meer zaken de aandacht van den Raad vroegen. Het feit dat de eerste begrootingsrekening sloot met een bedrag van rond f 99.000.—, terwijl deze een tiental jaren later reeds een eindbedrag van f 582.000.— aanwees, om in 1931 op te loopen tot rond f 1.732.000, zegt te dezen voldoende.

Het bestek van dit boekje laat evenwel niet toe in finesses alles te bespreken wat de Gemeenteraad in de afgelopen jaren gepoogd en tot stand heeft gebracht.

Alleen van de voornaamste feiten zal hieronder melding gemaakt kunnen worden.

Overname Waterleiding Maatschappij „Ajer Beresih”.

Reeds verschillende malen zijn door den Raad pogingen gedaan om dit bedrijf over te nemen.

De eerste maal in 1916/1919.

Op voorstel van het Raadslid Dr. S. Tjimstra werd in de Raadsvergadering van 16 November 1915 een Commissie van onderzoek ingesteld ter beantwoording van diverse vragen het Waterleidingbedrijf betreffende.

Deze commissie gaf in haar rapport van 18 Maart 1916 den Raad in overweging het bedrijf van de „Ajer Beresih” over te nemen.

Na eenige discussie werd in de Raadsvergadering van 28 Maart 1916 besloten onderhandelingen te openen ten einde tot overname van het bedrijf te geraken.

Op basis van de naastingsvoorwaarden bood de Ajer Beresih haar bedrijf, exclusief de nieuwe uitbreiding, aan voor rond f 1.623.000.—.

Het Departement van Burgerlijke Openbare Werken adviseerde het bedrijf inclusief de nieuwe leiding over te nemen voor f 2.000.000.—.

In zijn vergadering van 15 September 1917 besloot de Raad dit bod uit te brengen, met het verzoek eventueel een andere aanbieding te doen.

Deze aanbieding is inderdaad den 3en Mei 1918 gedaan, waarbij de Ajer Beresih haar geheele bedrijf wenschte over te dragen voor f 2.200.000.—, op welke voorwaarden de Gemeenteraad den 11en September 1918 met algemeene stemmen besloot het bedrijf van de Ajer Beresih over te nemen, althans indien daarvoor fondsen zouden kunnen worden verkregen.

Bij dit besluit is het gebleven. Reeds 10 Augustus 1918 had de Ajer Beresih geschreven haar offerte te zullen intrekken, zoo de onderhandelingen niet vóór of op 1 Januari 1919 geheel zouden zijn beëindigd. Op 2 Januari 1919 trok vervolgens de Ajer Beresih haar aanbod inderdaad in.

Begin 1922 werden, op initiatief van de Ajer Beresih, de onderhandelingen opnieuw geopend. De Maatschappij stelde de koopsom weder op f 2.200.000.—, te betalen in uiterlijk 15 annuïteiten te berekenen naar een rentevoet van $6\frac{1}{2}\%$ per jaar.

Een Commissie uit den Raad werd benoemd om deze aanbieding te bestudeeren, welke Commissie den Raad adviseerde het waterleidingbedrijf over te nemen. Dit advies vormde een onderwerp van langdurige en heftige besprekingen in de Raadsvergadering van 23 Augustus 1922, met het resultaat dat het voorstel om het bedrijf over te nemen met 4 stemmen voor en 9 stemmen tegen werd verworpen.

Het onderwerp liet de Gemeente evenwel niet met rust. In de begrootingsvergadering van 27 November 1925 gingen weder stemmen uit den Raad op om de Ajer Beresih te vragen of zij het bedrijf onder dezelfde voorwaarden van vroeger aan de Gemeente wenschte over te dragen.

Deze vraag werd weder aan de Waterleiding Maatschappij overgebracht, doch haar antwoord luidde dat zij zich van het stellen van voorwaarden met betrekking tot de overname wenschte te onthouden. De Raad deed vervolgens in Mei 1926 een bod van f 2.600.000.—, doch de Ajer Beresih ging hierop niet in.

Het moment was toen ook wel niet bijzonder gunstig gekozen, doordat het bedrijf in dit tijdperk sterk floreerde door de steeds toenemende bevolking en bovendien doordat in 1921/22 de watertarieven voor particuliere verbruikers met 25% waren verhoogd, n.l. van 20 cent op 25 cent per m³.

Aangezien de wenschelijkheid van overname van het bedrijf door de Gemeente steeds zal blijven bestaan, zullen daartoe harerzijds ongetwijfeld opnieuw pogingen worden gedaan, indien de gelegenheid gunstig is.

Onderwijs. Volksscholen.

Bij de behandeling der begrooting voor het jaar 1922 werd door het Raadslid, den heer Abdullah Loebis, voor het eerst in den Gemeenteraad een lans gebroken voor onderwijsvoorziening van Gemeentewege. Op grond van de afwijzing van 145 leerlingen aan de Gouvernements Inlandsche scholen 2e klasse stelde hij voor om over te gaan tot de oprichting van een gemeentelijke volksschool.

Dit voorstel werd door den Raad verworpen in verband met den aanbouw van 3 tweede klasse scholen door Gouvernement en particulieren. Principieel werd echter besloten de stichting van een Inlandsche school in overweging te nemen, zoodra zou blijken dat daaraan inderdaad bepaalde behoefte bestond.

Deze behoefte bleek duidelijk in de jaren 1926/27 en 1927/1928, toen respectievelijk 117 en 103 kinderen wegens plaatsgebrek moesten worden afgewezen.

De Onderwijscommissie uit den Gemeenteraad adviseerde slechts schoorvoetend om op het voorstel in te gaan,

aangezien zij meende dat de onderwijsvoorziening niet behoorde tot de taak der Gemeente; zij zwichtte slechts voor den nood van het oogenblik.

In den Gemeenteraad gingen, naast een warme verdediging van Inheemsche zijde, eveneens waarschuwende stemmen op en werd de nadruk gelegd op de groote onzekerheid die bestond omtrent de financieele consequenties.

Desondanks werd tot de oprichting van een gemeentelijke volksschool besloten. Hierbij stelde de Raad zich op het standpunt, dat de Gemeente op onderwijsgebied slechts aanvullend behoorde op te treden binnen de grenzen van de gemeentelijke budgetaire draagkracht. Dit standpunt is in latere jaren steeds gehandhaafd.

Op 16 Maart 1929 werd de eerste gemengde gemeentelijke volksschool aan den Soengei Rengasweg geopend.

Op 1 Mei d.a.v. kwam een gemeentelijke meisjesvolksschool tot stand, welke werd gevestigd in het gebouw van de Sekolah Derma aan de Djalan Radja.

Het volgende jaar — 14 Juli 1930 — kwam de 2e gemengde volksschool aan den Djalan Tempel tot stand.

De gemeentelijke scholen stonden van den aanvang af in hoog aanzien, omdat het onderwijspeil uitging boven dat van de normale desso school.

De scholen zijn dan ook steeds volledig bezet. Sedert 1932 werkt de 1e gemengde school en de meisjesschool met parallelklassen, terwijl de 2e gemengde school, waaraan 1 onderwijzer minder is geplaatst, 3 klassen heeft met een bezetting van 2 onderwijzers.

De Gouvernements inspectierapporten over deze scholen zijn zonder uitzondering gunstig geweest.

In 1932 had de eerste aflevering van leerlingen plaats.

In dat jaar verlieten respectievelijk 33 en 20 leerlingen de 1e gemengde en de meisjesschool met een „tamat beladjar”.

In 1933 verlieten respectievelijk 44, 32 en 29 leerlingen de school met een getuigschrift.

Heerendienstafkoopgelden.

Met ingang van 1 Januari 1928 werd overgegaan tot de afschaffing van de heerendienstafkoopgelden, die algemeen als onbillijk werden gevoeld.

Voornamelijk van Inheemsche zijde is tegen de heffing van deze belasting ad f 6.— per hoofd steeds bezwaar gemaakt.

Het viel niet te ontkennen, dat deze rodi-gelden langzamerhand het karakter eener belasting hadden aangenomen en als zoodanig waren zij zonder twijfel zeer onbillijk.

Zij werd, behoudens de noodige vrijstellingen, opgebracht door de tot de Inheemsche bevolking behorende werkbare mannelijke ingezetenen, waaronder verstaan werden zij, die lichamelijk in staat waren om zonder gevaar voor hun gezondheid in eigen levensonderhoud te voorzien en den leeftijd van 50 jaren nog niet bereikt hadden.

Waar dus uitsluitend de Inheemsche bevolking, met vrijlating van alle andere bevolkingsgroepen, de rodi opbracht, was het niet voor tegenspraak vatbaar dat een belastingheffing op zulk een basis voor een centrum als Medan onbillijk en uit den tijd was.

Zij werd vervangen door een heffing op het inkomen van f 3.— voor alle ingezetenen met een inkomen van f 500.— tot f 1.200.—.

Holland—Indië vlucht.

In dit gedenkboekje mag niet onvermeld blijven de in 1924 georganiseerde en met grooten tegenslag in den aanvang, toch geslaagde vliegtocht Holland—Indië, gedurende welke op 21 November van dit jaar Medan als eerste landingsplaats in Nederlandsch-Indië werd aangedaan.

Het toestel, met als bemanning de heeren Thomassen à Thuessink van der Hoop, Van Weerden Poelman en Van der Broeke, landde op het voor dit doel geschikt gemaakte raceterrein onder daverende toejuichingen van de duizenden ingezetenen, die samengestroomd waren om dit historisch moment mede te maken.

Hun moedig voorbeeld heeft de mogelijkheid aange-toond van een luchtverkeer tusschen Moederland en Koloniën, welke verbinding dan ook sedert 1928 is tot stand gekomen en met het jaar volmaakter en beter is gevonden.

Ter herinnering aan deze landing is op het terrein van de raceclub een monument opgericht, dat bekroond wordt door een klein model van het voor den tocht gebruikte vlieg. uig.

TECHNISCHE DIENSTEN

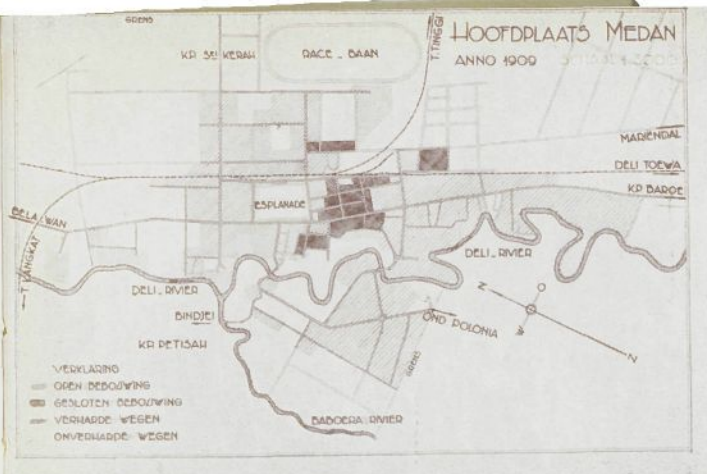
door

Ir. W. van OMMEN

Directeur van Gemeentewerken

VERKLARING
— OPEN DEBOOR
— GESLOTEN DEBOOR
— VERHAARDE
— ONVERHAARDE

Na de instelling der Gemeente bleef gedurende enkele jaren de bestaande toestand gehandhaafd, waarbij de uitvoering der technische werken was opgedragen aan ambtenaren van de B. O. W., terwijl het bouwtoezicht werd uitgeoefend door een daartoe aangewezen particulier. Deze rooi-meester ontving geen salaris, maar kreeg de rooigelden als belooning voor zijn diensten.

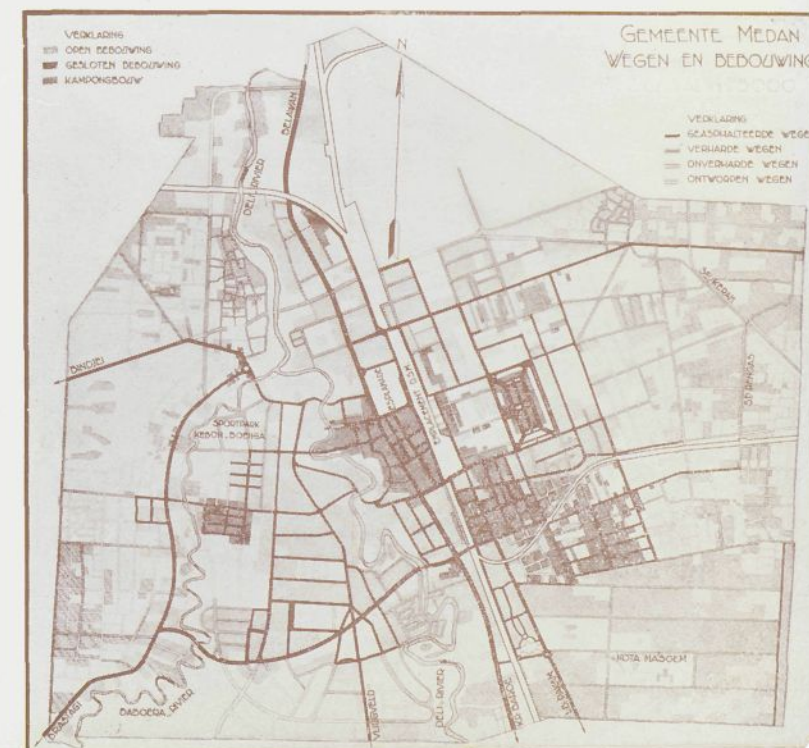
Daar zich al spoedig de behoefte deed gevoelen aan eigen technisch personeel, werd een Directeur van Gemeentewerken benoemd, die 1 Februari 1911 in dienst trad en onmiddellijk een aanvang maakte met de organisatie van zijn dienst. Tot 1927 bleef de dienst onder leiding van dezen eersten functionaris, den heer J. H. Hogervorst. Na diens pensionneering werd de dienst gesplitst in Gemeentewerken en Bouw- en Woontoezicht e.a. Na de pensionneering van den heer J. G. Eylander in 1933 werden de afdelingen te zamen gesteld onder leiding van den tegenwoordigen Directeur van Gemeentewerken.

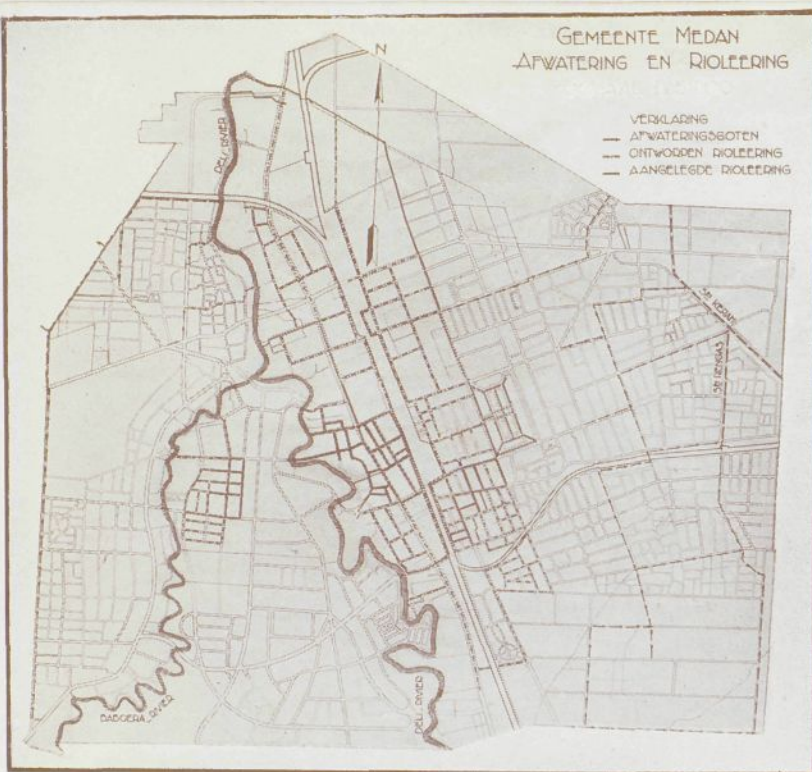
OPENBARE WERKEN.

1) In 1909 bedroeg de totaallengte van het wegennet rond 44 km. Tengevolge van de zeer sterke uitbreiding der bevolking moesten voortdurend nieuwe wegen worden aangelegd, zoowel in de Europeesche en Chineesche stadswijken, als in de kampongs, terwijl ten behoeve van het steeds toenemende verkeer verschillende bestaande wegen moesten worden verbreed. Thans bedraagt de lengte van het wegennet 118.320 km.

Onderstaande tabel geeft de oppervlakte der wegen, ingedeeld naar den aard der verharding van de rijverkeerstrooken:

Aard der verharding	Oppervlakte in m ²	
	In 1909	In 1934
Onverhard	80.000	38.623
Grind	136.268	286.718
Asphalt	—	411.430
Totaal	216.268	736.771

2) Voor het geheele grondgebied der gemeente werden uitbreidingsplannen en wegenplannen ontworpen.

3) Ten behoeve der uitbreiding van het wegennet werden de volgende bruggen gebouwd:

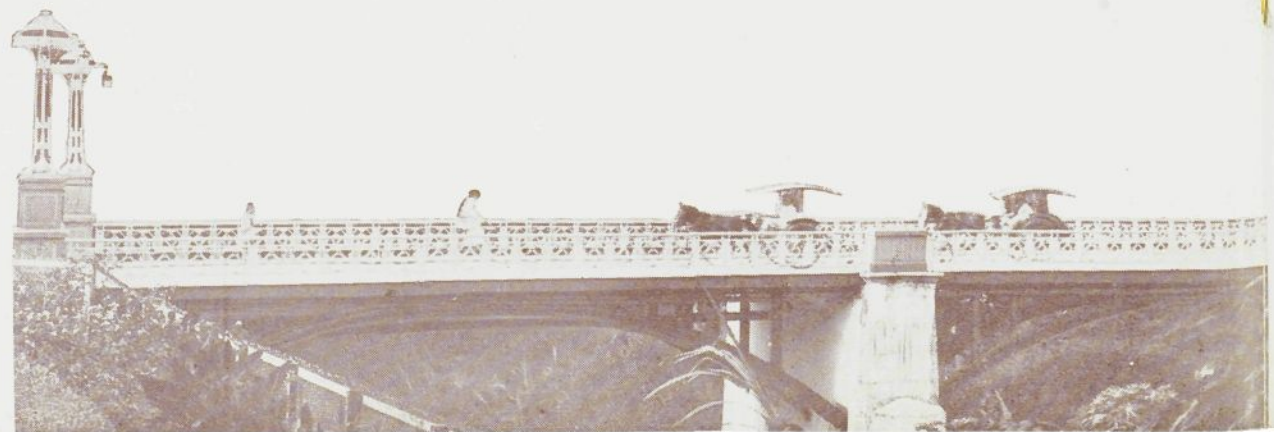
Over de:	In de:	Overspanning in m.	Breedte in m.	Constructie v/d brug:	Geschikt voor:	Gebouwd in:
Sei. Kerah	Serdangweg	9.50	11.—	steen boog	rijverkeer	1933
idem	Sei. Kerahstr.	12.—	3.—	ijz. balken	idem	1926
idem	Pertjoetweg	11.—	3.—	idem	idem	1924
Sei. Rengas	idem	9.50	3.—	idem	idem	1924
idem	Avroslaan	5.—	7.—	idem	idem	1925
idem	Julianastr.	5.—	6.—	gew. beton	idem	1930
Sei. Baboera	S.M.A.-weg	30.—	12.—	vakwerk	idem	1925
idem	Calcuttastr.	2x16	8.40	ijzer-boog	idem	1915
Sei. Deli	S.M.A.-weg	30.—	12.—	vakwerk	idem	1923
idem	Gloegoerweg	41.80	2.—	hangbrug	voetgangers	1924

4) Daar het oostelijk stadsdeel in den regentijd herhaaldelijk zeer veel last van inundatie had, werden de Soengei Kerah en de Soengei Rengas omgelegd en werd een stelsel hoofdafvoergoten aangelegd, waardoor het waterbezwaar vrijwel geheel werd ondervangen. Alleen in een laag gedeelte van Kota Maasoem loopen bij hevige regens de wegen en erven nog onder.

Ook voor het westelijk stadsdeel werd door den aanleg van enkele hoofdgoten de afwatering verbeterd.

Het grootste gedeelte der weggoten, die tevens voor afvoer van huishoudwater dienen, werd voorzien van betonbodems, waardoor een goede reiniging en instandhouding van het bodemverhang is mogelijk gemaakt.

5) Het architecten- en ingenieursbureau „Tabros” maakte een ontwerp voor een rioleering voor afvoer van huishoud- en regenwater en faecaliën in de wijken met gesloten bebouwing. Een groot gedeelte van de twee secties, welke door den Gemeenteraad werden aanvaard en waarvoor het Gouvernement subsidies toezegde, werd reeds uitgevoerd. Aan de voltooiing hiervan wordt

nog gewerkt. De bijgaande plattegrond toont zoowel het ontwerp als het reeds uitgevoerde gedeelte.

Bij het aanleggen der rioleering werden de open goten langs de wegen en in de brandgangen gedicht. Daar de bewoners vrijwel alle vuil, dat ze kwijt willen, in deze goten werpen en ook een groot gedeelte van de inhoud der privaten hierop geloosd werd, waardoor deze, ondanks geregeld doorspoelen en schoonmaken, een gevaar voor de omgeving vormden, is de aanleg der rioleering een werk van groote beteekenis voor de hygiënische toestanden in de stadswijken met gesloten bebouwing.

Op het thans uitgevoerde gedeelte zijn reeds 1705 huisrioleeringen aangesloten.

6) Door den aanleg van afwateringsgoten, rijwegen en voetpaden en het aanleggen van straatverlichting, zijn reeds groote kampongcomplexen verbeterd, waar thans alle erven langs openbare wegen of paden te bereiken zijn en ook een snelle afvoer van regenwater verzekerd is. Nog grootere gedeelten wachten op verbetering.

7) Voor verschillende gemeentediensten werden bouwplannen ontworpen en uitgevoerd, o.a.:

kantoor met werkplaats en garage voor Gemeentewerken aan den Electriciteitsweg;

slachthuis met stallen en dienstwoningen aan den Laboeanweg;

wijkpasar op Petisah aan den Bindjeiweg;

vischpasar aan de Spoorstraat;

ziekenhuis voor IIIe en IVe klasse patiënten met dokterswoning aan den Serdangweg;

volksscholen aan den Sei. Rengasweg en Djalan Tempel;

openbare bad- en privaatgebouwen;

de centrale pasar aan de Wilhelminastraat.

8) Op verschillende plaatsen werden grootere of kleine plantsoenen aangelegd.

Op Kebon-Boenga werd een sportveld aangelegd met voetbaloefen- en wedstrijdterrein, hockeyveld en tennisbanen.

In het Derikanpark werd voor rekening van het Landschap Deli een plantsoen met vijver, pergola's etc. gemaakt.

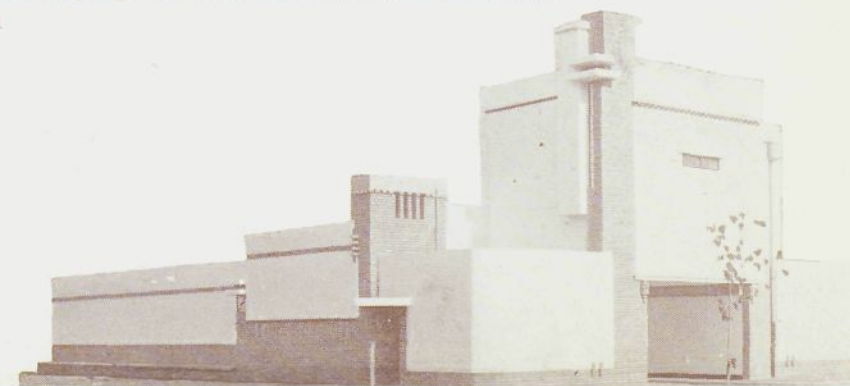
Bij het beplanten der wegen met laanboomen zijn gedurende langen tijd veel moeilijkheden ondervonden. Thans wordt onder deskundige leiding met succes de beplanting verzorgd en uitgebreid. Het materiaal wordt uit eigen kweektuinen betrokken, waaruit ook geregeld aan particulieren plantmateriaal wordt geleverd.

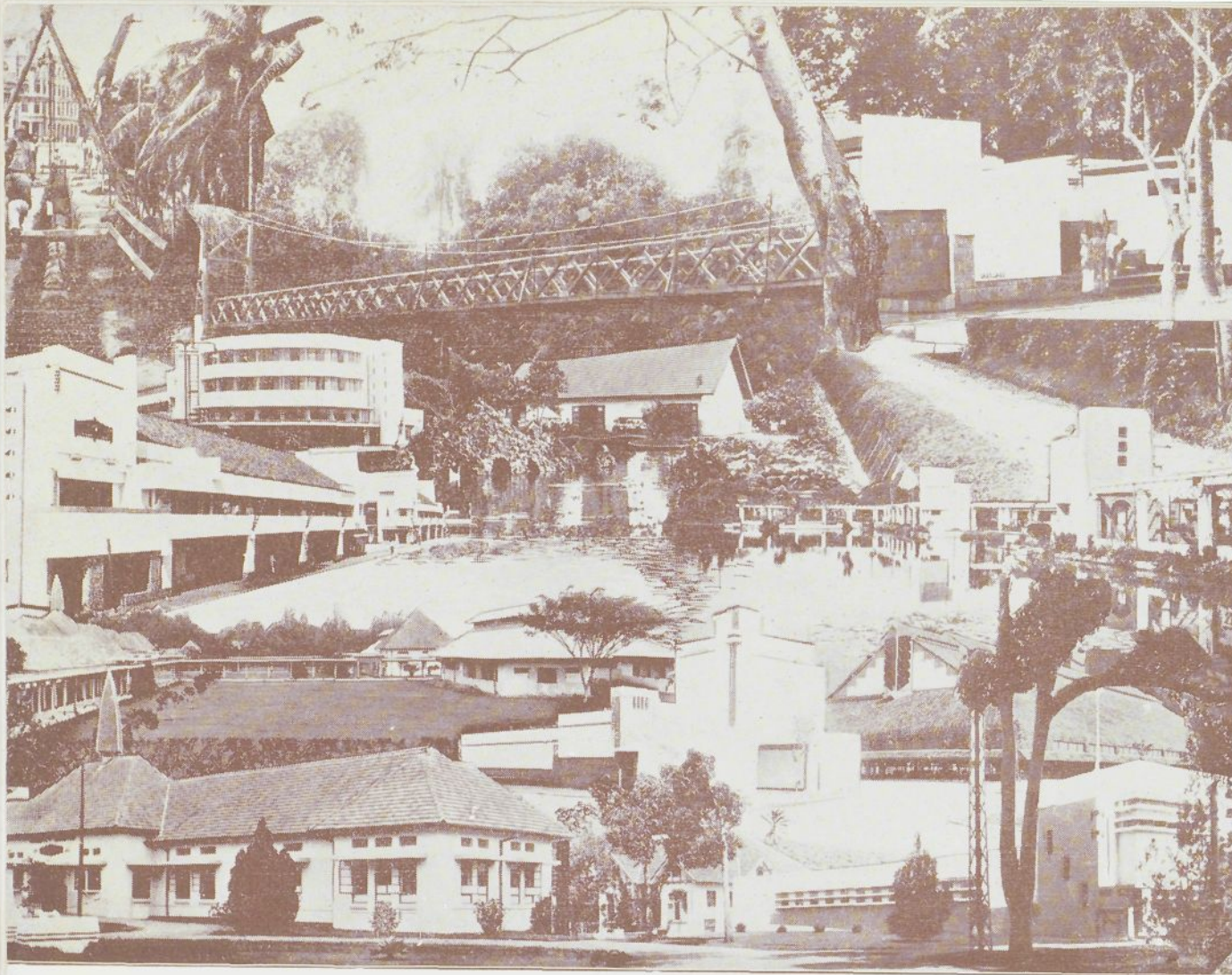
9) Even buiten de gemeente werd in 1928 op een daartoe door de Deli Maatschappij beschikbaar gesteld terrein een klein vliegveld aangelegd om het landen van de Nederlandsche vliegtuigen mogelijk te maken. Nog gedurende den aanleg stond het Gouvernement de gelden toe om het veld uit te breiden tot 400×800 m.

Op 23 September landde het eerste vliegtuig op dit veld, n.l. de H.N.A.F.A. bestuurd door G. A. Koppen.

Gedurende eenige jaren werd het veld door Gemeentewerken onderhouden. Daarna ging het onderhoud over naar de B.O.W.

10) De auto's, wegwalsen en ander materiaal van den dienst worden in

gaan tot aanschaffing van door muil dieren getrokken sproeiwagens.

In verband met de groote uitbreiding van het wegennet werd in 1919 de eerste sproeiauto aangekocht. Thans wordt beschikt over 3 Laffly-sproeiauto's die ook door de Brandweer worden gebruikt.

Om de open goten langs de straten en in de brandgangen in de dichtbebouwde stadswijken te kunnen doorspoelen, werd een aanvoerleiding van de Soengei Batoean naar de stad aangelegd.

eigen werkplaatsen onderhouden en gerepareerd. Ook worden betonbuizen, trottoirbanden, paritbodems, taludplaten enz. geregeld aangemaakt voor rioleering, kampongverbetering en aanleg van goten.

REINIGING.

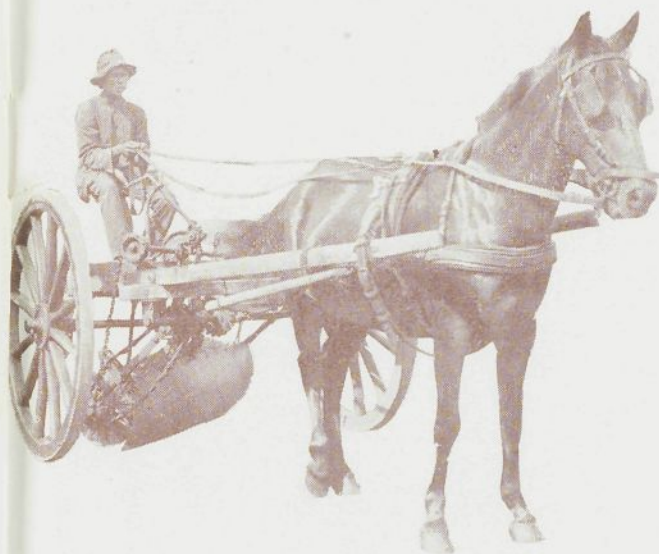
Het vegen der wegen geschiedde vroeger met te werk gestelde gestraften. In 1912 werden geen gestraften meer beschikbaar gesteld en werden deze vervangen door vrije koelies.

In 1917 werd een begin gemaakt met het vegen van een deel der wegen met paardeveegmachines. In 1928 werden deze weer vervangen door veeg-auto's, die goedkoper werken en een veel grootere capaciteit hebben.

De wegen werden besproeid met 8 kleine en 2 groote ijzeren, door 2 resp. 4 ossen getrokken, sproeiwagens.

Daar het materiaal in zeer slechten staat verkeerde en de besproeiing onvoldoende was, werd spoedig overge-

De goten, waar geen Batoeanwater doorgevoerd kon worden, werden met leidingwater schoongespoeld. Waar thans de open goten worden gedicht en vervangen door de rioleering, wordt het Batoeanwater gebruikt om deze door te spoelen.

Bij de stichting der gemeente werd het vuil van erven, wegen, brandgangen en goten, opgehaald met 12 kleine en 2 groote ossekarren. In 1926 was dit aantal uitgebreid tot 28 groote ossekarren. Het vuil werd gebracht naar een laag terrein in de gemeente.

Tegenover het voordeel dat op deze wijze een laag, moerassig terrein werd opgehoogd, stond het nadeel dat de omgeving zeer veel hinder van vliegen had. Geregeld branden met solarolie had niet afdoende succes.

Bij de uitbreiding der bebouwing in de richting van deze stortplaats werd de noodzakelijkheid gevoeld een ander terrein in gebruik te nemen. Een goed terrein werd ± 2 K.M. buiten de gemeente gevonden, op den weg naar Kampong Baroe, waar tot 8 m' hoogte kan worden gestort.

Door de groote afstand bleek dierlijke tractie oneconomisch te worden, waarom werd overgegaan tot motortractie.

Thans wordt de dienst onderhouden door 5 auto's voor huishoudvuil, 3 auto's voor goot- en veegvuil en één auto voor het weghalen van gestationneerde vuilnisbakken bij brandgangen en particuliere ondernemingen. Per dag wordt totaal ± 200 m³ vuil uit de stad verwijderd.

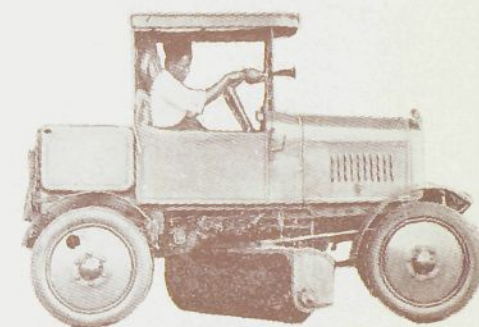
In 1909 had de verwijdering der faeces algemeen plaats door middel van het tinsysteem. Chineesche groenteboeren zorgden tegen vergoeding voor het geregeld ledigen der tins (meest petroleumblikken). Aan dezen zeer slechten toestand is nog niet geheel een eind gemaakt.

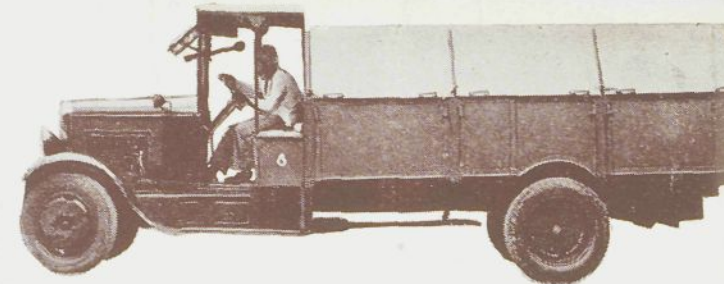
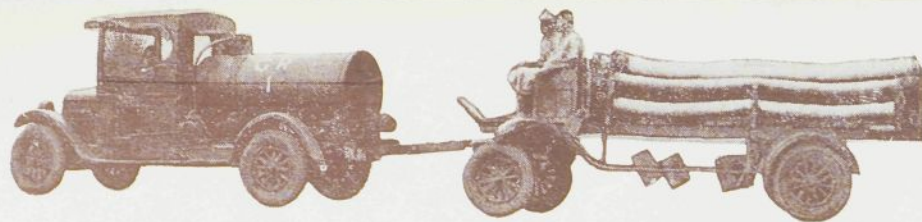
In 1911 waren er reeds eenige beerputten. Sinds dat jaar moesten alle nieuwe gebouwen worden voorzien van een beerput of septic-tank of, gedurende de laatste jaren, worden aangesloten op de rioleering.

De vermeerdering van het aantal beerputten wordt duidelijk gedemonstreerd door de stijging der inkomsten van den faecaaldienst.

De daling der laatste jaren is het gevolg van de aansluitingen aan de rioleering. Het oude materiaal voor dierlijke tractie werd in 1929 omgebouwd voor motortractie.

Voor de verstrekking aan de bevolking van het door de Waterleiding Maatschappij „Ajer Beresih”, ingevolge de concessie-voorwaarden, gratis beschikbaar te stellen water (thans 1400 m³ per etmaal), zijn 16 openbare bad- en privaatgebouwen,

28 hydranten en 4 drinkfonteinen langs de openbare wegen opgericht. Daar het water geheel gratis wordt verstrekt, wordt een groot deel daarvan vermorst.

BOUW- EN WOONTOEZICHT.

Het van 1893 dateerende rooireglement, werd door den Gemeenteraad in 1910 vervangen door een nieuw, dat na zeer veel wijzigingen en aanvullingen in 1924 werd vervangen door de thans nog vigeerende Bouw- en Woonverordening.

Daar deze van toepassing is voor bepaald aangewezen gedeelten der gemeente en de kampongs hiertoe niet behoo- ren, is in 1919 een Kampong Bouwverordening vastgesteld.

In deze verordening zijn zeer matige eischen gesteld aan den kampongbouw. Het nut van dit toezicht ligt dan ook niet zoozeer in het controleeren of aan de gestelde eischen wordt voldaan, maar veel meer in het adviseerend karakter daarvan. Op deze manier is geleidelijk de bouw van kamponghuizen aan- merkelijk verbeterd.

De bijbehorende grafiek geeft de aantallen van nieuwbouw en van verbouw, uitgevoerd onder keur der Medansche Bouw- en Woonverordening, terwijl de andere grafiek die aantallen aangeeft, welke onder keur der Kampong Bouwverordening zijn uitgevoerd e.e.a. onder controle van den dienst van Bouw- en Woontoezicht.

Het Woontoezicht kan door onvoldoende personeelbezetting niet zóó ter hand genomen worden als wenschelijk is. Controle op bestaande gebouwen had daardoor niet regelmatig plaats, maar slechts voor zoover klachten of inspecties uit anderen hoofde daartoe aanleiding gaven.

Ook werd deze dienst belast met het toezicht op de naleving van verschillende Gouvernements ordonnantieën en ge- meentelijke verordeningen. De voornaamste hiervan zijn wel de volgende: Hinderordonnantie, Petroleumordonnantie, Vuurwerkordonnantie, Veiligheidsverordening, Politieverordening, Hotelverordening.

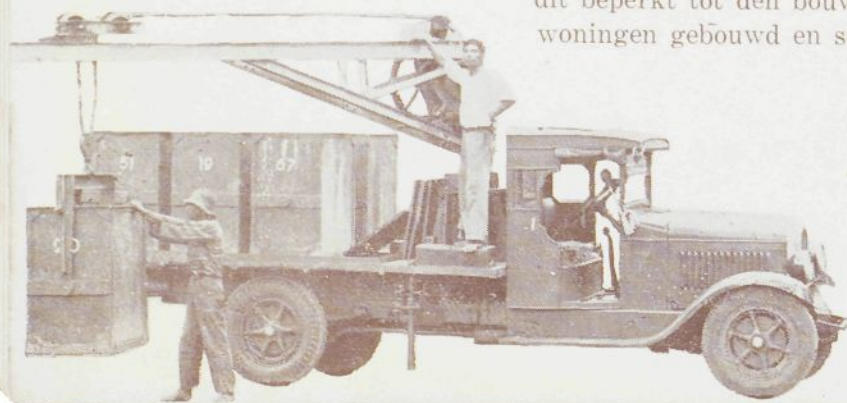
Voor de heffing ingevolge de reclamebelastingverordening verstrekt de dienst jaarlijks de zakelijke gegevens, terwijl halfjaarlijks gegevens worden verstrekt aan het kantoor van de Statistiek, betreffende den bouw- conjunctuur en het verloop der huishuren.

GEDURE
JAREN

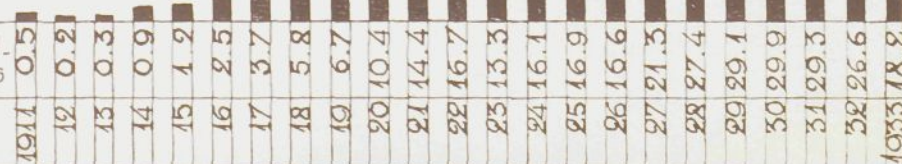
WONINGBEDRIJF.

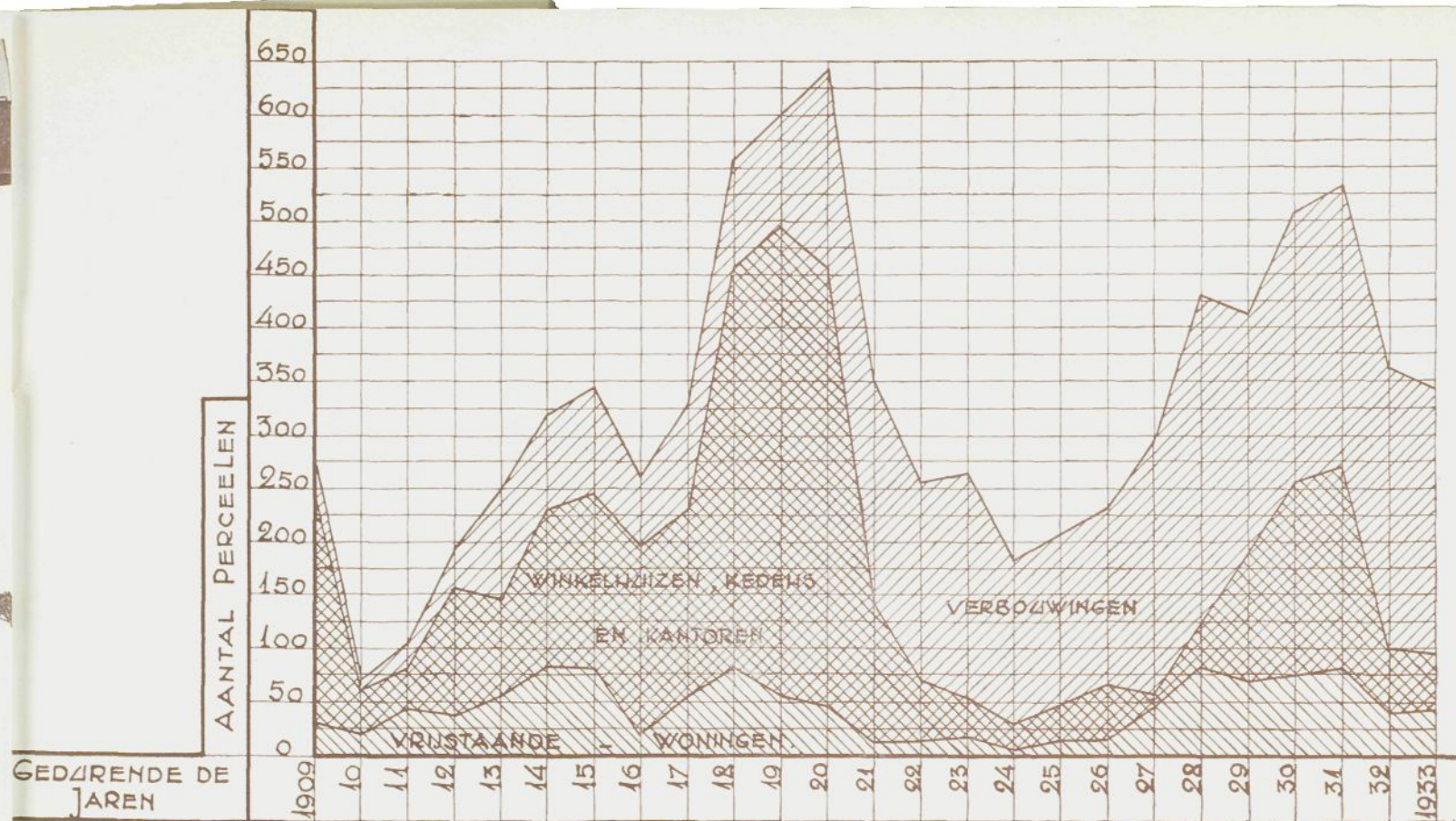
Tengevolge van het chronisch tekort aan woningen in practisch elke huurklasse, zag de gemeente zich van den aanvang af genoodzaakt in woongelegenheid te voorzien. Gedurende de eerste jaren bleef dit beperkt tot den bouw van dienstwoningen. In 1919 werden als proef eenige model- woningen gebouwd en sedert 1920 werd daarop als bewust streven tot verbetering der

OPBRENGST VAN DE FAECALIËN-
DIENST IN DUIZENDEN GULDENS

OVER DE JAREN

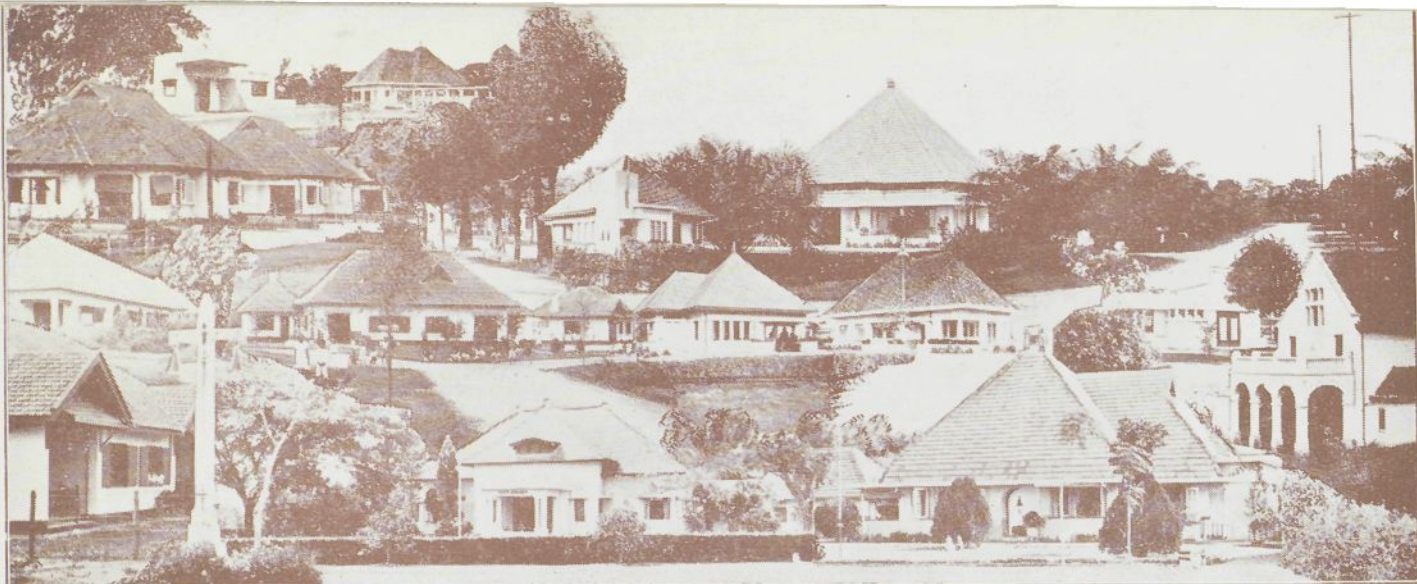
volkshuisvesting, jaar op jaar het aantal woningen uitgebreid. Thans beheert het bedrijf de in achterstaande tabel opgenomen woningen en andere gebouwen.

De diverse objecten zijn samen voor f 1.169.436, ingebracht. Tot 1933 werd f 287.194,68 afgeschreven. De boekwaarde op 1-1-'34 bedroeg dus f 882.241,48. De ontvangsten uit verhuur zijn in 1934 begroot op f 113.141,09. Als gevolg van de zeer slechte economische tijdsomstandigheden kwamen in 1933 vele huizen leeg te staan.

Een huurverlaging van gemiddeld 8% had tot resultaat dat het percentage voor leegstaan tot zeer normale proporties werd teruggebracht. Ondanks de slechte tijden kan het bedrijf nog aan zijn verplichtingen voldoen.

Het Woningbedrijf heeft gebouwd en exploiteert voor het Landschap Deli het woningcomplex in het Derikanpark als op pagina 26 is aangegeven.

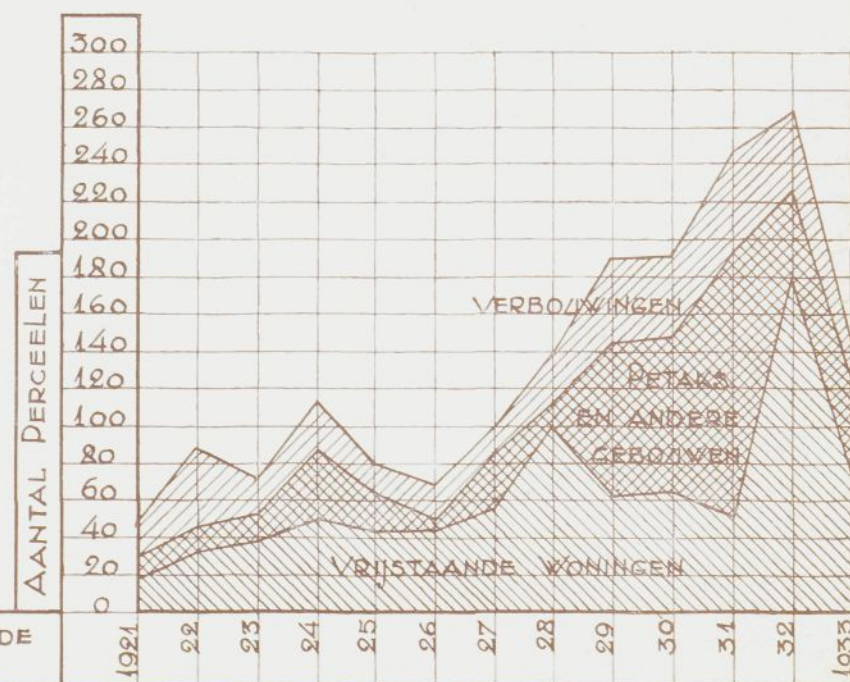

Woningcomplex Derikanpark

Aantal :	Huurwaarde p. mnd.
6 woningen	f 18.—
14 "	" 25.—
2 "	" 32.50
2 "	" 35.—
8 "	" 52.50
1 "	" 55.—
6 "	" 57.50
13 "	" 65.—
3 "	" 70.—
4 "	" 75.—
2 "	" 80.—
2 "	" 90.—

OMSCHRIJVING :	Huur per mnd. in fl.	Gebouwd van :	Aantal :
woonhuizen	0 — 3		
idem	3 — 5	steen	36
idem	3 — 5	hout	30
idem	5 — 7 ¹	steen	189
idem	5 — 7 ²	hout	16
idem	7 ¹ — 10	steen	58
idem	7 ² — 10	hout	2
idem	10 — 15	steen	17
idem	15 — 20	idem	59
idem	20 — 25	idem	5
idem	25 — 30	idem	10
idem	30 — 40	idem	7
idem	40 — 50	idem	21
idem	50 — 60	idem	4
idem	60 — 70	idem	12
idem	70 — 80	idem	11
idem	80 — 90	idem	9
idem	90 — 100	idem	—
idem	100 — 125	idem	4
idem	125 — 150	idem	4
idem	150 — 175	idem	1
bioscoop		idem	1
kiosken		idem	3
clubgebouw		idem	1
tokogebouwen		idem	3
		Totaal :	503

G R O N D Z A K E N

door

GERARD JANSEN

Hoofd van het Gemeentelijk
Bureau van Grondzaken.

Eenige dagen vòòr de instelling der gemeente Medan een feit was geworden, had het hoogste college in den Lande aan de nieuwe gemeenschap een belangrijke taak toegedacht. De verwarde rechtsstaat van de gronden ter hoofdplaats Medan had verschillende adviseurs der Regeering gebracht tot het doen van voorstellen; naar aanleiding daarvan beval de Raad van Indië bij advies van 26 Maart 1909 aan, de gronden, waarop de hoofdplaats gebouwd is, door het zelfbestuur van Deli aan de in te stellen gemeente te doen overdragen. Met dit voorstel werd inderdaad een historische lijn gevolgd. Immers waren bij de behandeling van grondzaken te Medan van meet af aan meer of min officieele locale overheden betrokken, met name de negorijraad en de Deli-maatschappij.

De voornaamste adviseur der Regeering, de afdeeling agrarische zaken van het Departement van Binnenlandsch bestuur, achtte „de rechtsstaat van de gronden ter hoofdplaats Medan geenszins zoozeer verward, dat een dadelijk ingrijpen onvermijdelijk zou moeten heeten” en kwam tot de conclusie, dat „niet alleen een oplossing als door den Raad van Indië aanbevolen, maar ook het geheele denkbeeld eener overdracht van de gronden in quaestie aan de gemeente Medan onaannemelijk is”.

De Regeering bleef echter bij het oude denkbeeld en zoo werd in 1911 de gemeente Medan zelf voor het eerst gekend in deze voor haar zoo hoogst belangrijke aangelegenheid. Na ampele bestudeering, waarvan het gedegen rapport eener commissie ad hoc getuigt, besloot de raad,

erkentelijk voor het daartoe van de Regeering uitgegaan initiatief, gaarne zijn medewerking te verleen voor het tot stand komen van de beoogde schenking — doch stelde daarbij eenige voorwaarden. De raad verlangde, dat de gemeente inderdaad zeggingschap zou verkrijgen in het te schenken gebied, waartoe inlijving daarvan bij het rechtstreeks bestuurd gebied van Nederlandsch-Indië noodig zou zijn. En voorts vroeg de raad een wettelijke voorziening, die de aan de gemeente geschonken rechten verklaart tot eigendom volgens het burgerlijk wetboek. Deze voorziening kwam eerst in 1915 in een algemeenen vorm tot stand en daarna vorderden de definitieve regeling van de schenking en de opmeting voor de benoodigde meetbrieven nog eenige jaren. Op 31 December 1918 werd de grond, waarop de stad gebouwd is, met als eenige uitzondering de sultanswijken en de terreinen welke Gouvernement en Deli-spoorwegmaatschappij in gebruik hadden, als eigendom te name van de gemeente Medan ingeschreven, terwijl met ingang van den volgenden dag de geschonken grond werd gevoegd bij het rechtstreeks bestuur gebied van Nederlandsch-Indië.

Door deze grondschenking is de gemeente Medan in een zeer bevoorrechte positie gekomen, zooals geen enkele andere gemeente buiten de Oostkust die kent. Het grondbezit heeft haar in de eerste plaats in staat gesteld door een ruiling met de Deli-maatschappij de op eenige uitgestrekte terreinen rustende rechten te doen prijs geven. Daardoor verkreeg de gemeente ruim 187 ha onbezwaarden eigendom, zonder dat daarin, zooals bij vele zustergemeenten, groote kapitalen behoeften te worden geïn-

vesteerd. Door ruime verkaveling van een gedeelte dezer terreinen en uitgifte in erfpacht volgens de bepalingen van de Medansch erfpachtsverordening was het mogelijk prijsregelend op te treden en daardoor speculatie in onbebouwde bouwterreinen te voorkomen. Hierbij moet als gunstige bijomstandigheid worden genoemd, dat de gemeente bijna geheel omsloten is door concessieterreinen, zoodat de onregelmatige stadsuitbreiding buiten de gemeentegrenzen beperkt is tot zeer enkele gevallen.

De uitgifte van erfpachtsperceelen geschiedde tegen betaling van een som-ineens en bovendien een vaste jaarlijksche pacht. De ontvangsten uit deze sommen-in-eens hebben tot nu toe meer dan f 600.000.— bedragen. Door dit systeem van uitgifte heeft de gemeente geen leeningsgelden hoeven te besteden voor de werken, benodigd voor de openlegging der bouwterreinen, daaronder begrepen den bouw van twee bruggen in den Sultan Maämoen Al-rasjidweg, die ook uit verkeersoogpunt van zeer groote beteekenis is.

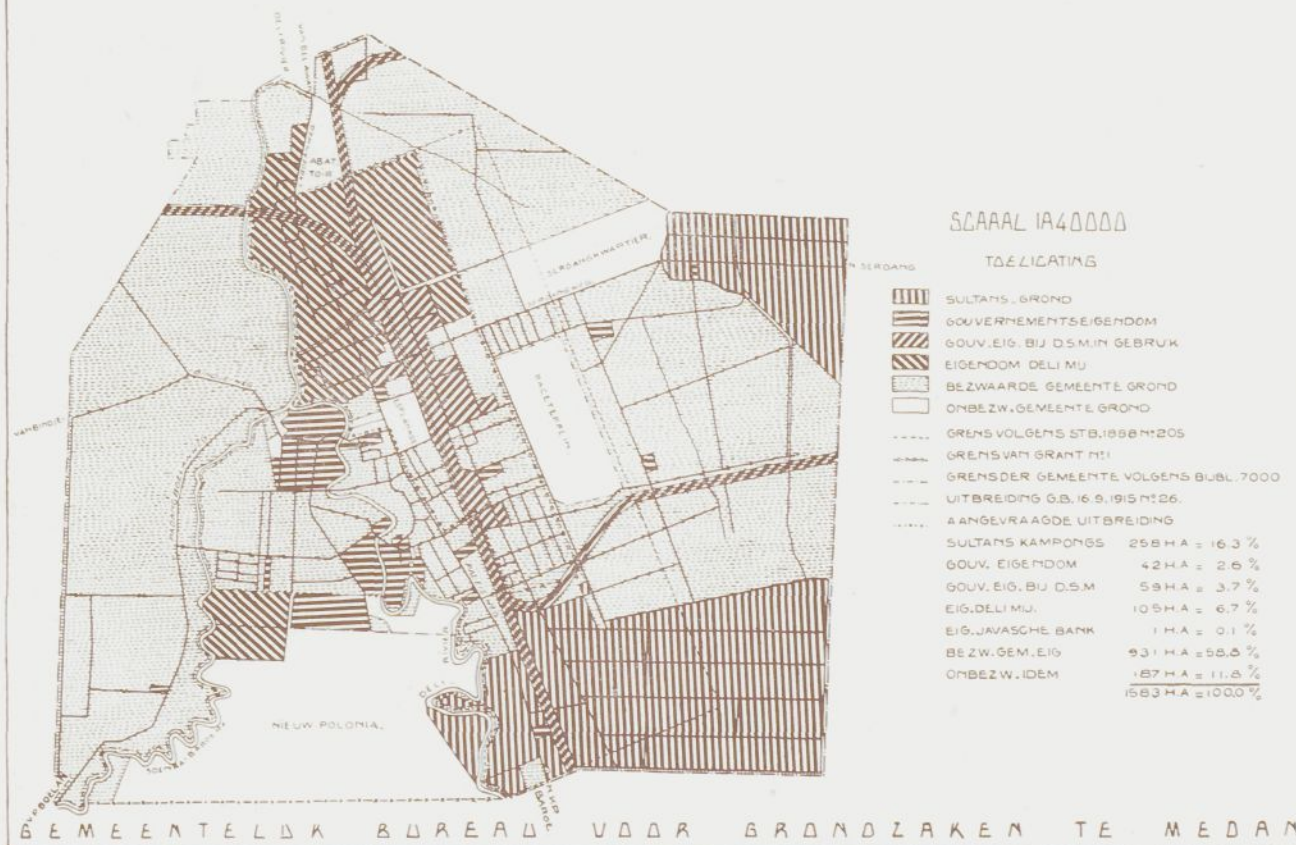
Een verder zeer belangrijk voordeel, dat echter niet in cijfers valt uit te drukken, is de mogelijkheid voor de eigen bedrijven en diensten over ruime perceelen te beschikken. Hiervan is in het bijzonder gebruik gemaakt voor het woningbedrijf, het ziekenhuis, het pasarcomplex.

De met grantrechten bezwaarde eigendom, in totaal 931 ha, heeft der gemeente ook zeer belangrijke voordeelen gebracht. Daarbij staat voorop de ontvangst uit pacht van grantperceelen. Deze was reeds vòòr de instelling der ge-

meente bestemd voor verbetering en verfraaiing van de hoofdplaats. Na de schenking heeft de gemeente door verbeterde heffing en inning deze ontvangst kunnen opvoeren, zoodat sindsdien ruim 2 miljoen gulden aan pacht werd ontvangen, hetgeen ongeveer 15% uitmaakt van de totale gewone ontvangsten der gemeente. Behalve dit financieele voordeel, dat uit den bezwaarden eigendom werd verkregen, kan de gemeente de voor de verbetering en uitbreiding van het wegennet benodigde grond bijna zonder uitzondering op zeer gemakkelijke voorwaarden van de granthouders krijgen, zonder dat daarvoor kostbare en langdurige administratieve regelingen noodig waren.

Maar tegenover al deze voordeelen staat een belangrijke verplichting: de opzet van de grondschenking was immers, dat de gemeente de door derden op den geschonken grond uitgeoefende rechten zou regelen, zonder echter deze rechten tegen den wil van belanghebbenden te verkorten. De gemeente heeft aan deze verplichting voldaan door de instelling van het bureau voor grondzaken, waaraan de administratieve en landmeetkundige behandeling van alle grondzaken werd opgedragen. Het is mogelijk gebleken de vele bezwaren, die tegen de grants werden gemaakt, te ondervangen, zonder de houders te brengen tot conversie hunne rechten in zakelijke rechten. Door een geleidelijke opmeting en een administratie, ingericht naar de beginselen, welke hier te lande voor zakelijke rechten worden gevolgd, kon het bureau voor grondzaken voldoen aan de eischen, die het verkeer van en het crediet op onroerende goederen stelt. Weliswaar blijft de onzekerheid omtrent

GRONDGEBIED DER GEMEENTE MEDAN VERDEELD NAAR DEN RECHTSTOEESTAND IN 1919

den aard van de grantrechten bestaan, maar ook hier heeft het bureau voor grondzaken als algemeen agrarisch adviesbureau veel tot verheldering der begrippen kunnen bijdragen.

Van hetgeen de gemeente in totaal aan het bureau voor grondzaken heeft ten koste gelegd, is 34,0% gedekt door de totale ontvangsten aan overschrijvingskosten. Het

ten laste der gemeente blijvende gedeelte vormt 10,1% van de ontvangsten aan hasil-tanah en sommen-ineens.

Een terugblik op doel en gevolgen van de grond-schenking moet tot de erkenning voeren, dat de gemeente Medan zeer veel te danken heeft aan het initiatief der Regeering, waardoor aan haar het regelen der grondzaken werd overgelaten, maar daarmede, dat de gemeente zich ten volle van de haar toegedachte taak heeft gekweten.

DIENST DER OPENBARE GEZONDHEID

door

P. VISSER

Hoofd van den Dienst

Deze dienst omvat:

- a. gemeenteslachthuis;
- b. passarbedrijf;
- c. toezicht op de naleving van hygiëne verordeningen;
- d. voerwezen.

a. Gemeenteslachthuis.

Op 1 Januari 1913 werd dit slachthuis, de eerste moderne Indische inrichting van dien aard, waar de vleescheuring op wetenschappelijke wijze uitgeoefend wordt, geopend.

Dit slachthuis bestaat behalve uit het directiegebouw (waarin zich o.a. het laboratorium voor vleesch- en melkcheuring bevindt) en de dienstwoningen, uit twee scherp gescheiden gedeelten, nl. de varkensafdeeling en die voor runderen, buffels, paarden, geiten en schapen.

Beide afdelingen zijn weder verdeeld in een slacht- en een keurlokaal. De vloeren dezer hallen zijn van beton, waarover hardgebakken gegroefde tegels. Hierdoor zijn zij ondoordringbaar en doordat zij eenigszins hellend liggen, wordt een goede waterafvoer gewaarborgd. Tijdens het slachten wordt veel water gebruikt. Dit loopt af in een om de gebouwen loopende afvoergoot, welke door middel van een riool uitloost in de rivier. De wanden zijn ter hoogte van ruim 1.5 Meter bezet met wit verglaasde tegels en verder wit gepleisterd. Hierdoor kunnen vloeren en muren tijdens en na het slachten steeds goed schoongemaakt worden.

In het runderslachthuis bevinden zich acht ijzeren palen, waaraan de slachtdieren neergetrokken en gebonden worden. Tegen

de muren zijn vier stuks patentwindwerken geplaatst, welke gelegenheid bieden door middel van katrollen en staaldraad de uit te slachten dieren op te hijschen, waarop zij na ontweid te zijn in twee helften verdeeld worden, welke ieder aan een loopkat overgeschakeld worden en daaraan hangend naar het keurlokaal over het luchtspoor vervoerd worden. Door deze inrichting wordt een zindelijk uitslachten gewaarborgd.

In de keurafdeeling zijn aan de muren ijzeren rekken geplaatst, voorzien van gegalvaniseerde haken, waaraan de te keuren kop en organen bij de bijbehorende lichaams-helften worden opgehangen. Alsdan heeft de vleescheuring plaats en wordt het vleesch, indien het voor de consumptie geschikt is, ten bewijze hiervan van een stempel voorzien. Voor het onderzoek der organen bevinden zich in deze afdeling cementtafels. Indien microscopisch of bacteriologisch onderzoek noodig is, geschiedt dit in het laboratorium. Afgekeurd vleesch wordt in beslag genomen en onmiddellijk vernietigd.

Zoodra de ingewanden in de slachthal uit het dier verwijderd zijn, worden ze vervoerd naar de afzonderlijk gelegen darmenwasscherij, alwaar hun reiniging plaats heeft.

Ook is hier de stal gebouwd, waarin de te slachten dieren verblijven en waar de levende keuring ervan geschiedt. Runderen, die nl. bij het leven reeds verschijnselen vertoonen waardoor hun vleesch ongeschikt is voor de

consumptie, mogen niet geslacht worden. Voor de observatie van zulk vee dient de geïsoleerd gelegen ziekenstal.

Ten gerieve der slachters is deze groot- en kleinvee afdeling voorzien van een kleedlokaal, badkamer en bijbehoren.

Zooals reeds vermeld, bestaat de varkensafdeling eveneens uit twee hallen. De varkens worden, na op elektrische wijze bedweld te zijn, geslacht op een lange van gewapend beton vervaardigde slachtbank, waartegen de ijzeren broeikuip geplaatst is. Het water in dezen bak wordt verwarmd door middel van stoom, verkregen uit een verticalen stoomketel, die zich in het ketelhuis bevindt. De gedooide varkens worden van de slachtbank in deze kuip gerold. Als daarna de haren afgeschaafd en de dieren terdege schoongespoeld zijn, worden ze naar de keurhal vervoerd. Hierin staan een viertal ijzeren stellingen met gegalvaniseerde haken, waaraan de varkens worden opgehangen voor de verdere uitslaching. Is dit geschied dan heeft de vleeschkeuring en bij goedbevinden het stempelen plaats.

De ingewanden worden ook hier naar de bij deze afdeling behorende darmenwasscherij gebracht en schoon-gemaakt.

Evenals de runderen worden de levende varkens vóór de slachting nagezien. Dit heeft in den keurstal plaats. Ook kunnen de slaggers hunne varkens eenige dagen op het slachthuisterrein bewaren, waarvoor een tweetal ruime stallen, verdeeld in hokken, gebouwd zijn.

Deze afdeling heeft verder haar eigen kleedlokaal en badkamer.

Het behoeft niet gezegd te worden, dat het slachthuis leidingwater heeft en elektrisch verlicht is.

Als dienstwoningen treffen we aan die voor den directeur, den adjunct-directeur, den klerk en den keurmeester, terwijl in twee blokken de werklieden gehuisvest zijn.

b. Pasarbedrijf.

Vóór 1933 waren er slechts twee gemeentelijke pasars n.l. de vischpasar, aangekocht 1 Juli 1922 en Pasar Petisah geopend 1 Mei 1915. De belangrijkste markten n.l. de vleesch- en de groentenpasar, waren in particuliere handen. Zij lieten, omdat zij sterk verouderd en te klein waren, zeer veel te wenschen over.

Na vele onderhandelingen werd ten slotte een overeenkomst tusschen de Gemeente en hare exploitanten bereikt, waardoor deze pasars gesloten werden op den dag dat de Gemeente haar centralen pasar opende. Dit had plaats op 24 Februari 1933 en 1 Maart d.a.v. behoorden de particuliere pasars tot het verleden. Op denzelfden dag sloot de Gemeente haar vischpasar aan de Spoorstraat gelegen.

De algemeene opinie, ook van bezoekers van Java en de Straits, is dat de Medansche centrale pasar de in alle opzichten best ingerichte van het Oosten is.

Het pasarbedrijf omvat den centralen pasar en Pasar Petisah.

Met de dagelijksche leiding is belast de administrateur, de heer J. Brinkhuis.

De *centrale pasar*, gelegen aan de Wilhelminastraat, bestaat uit 4 loodsen voor den verkoop van levensmiddelen

en 5 blokken toko's voor den verkoop van artikelen, niet in de loodsen verkrijgbaar.

De loodsen zijn 115 M. lang en 36 M. breed. Zij worden gevormd door een ijzeren vakwerk met een vrije overspanning van 36 M., zijn gedekt met gebakken pannen, hebben betegelde vloeren en wanden van ijzergaas, waarin op afstanden van $\pm$ 25 M. de deuren.

Door de groote hoogte der loodsen en de in de nok aangebrachte ventilatie-openingen zijn koele luchtige ruimten verkregen.

Elke loods bestaat uit ontvang- en verkoopruimte. In eerstgenoemde ruimte worden de aangevoerde pasarwaren ontpakt, schoongemaakt, verwerkt en geveild (visch).

De verkoopruimte, die het belangrijkste deel vormt, dient voor het etaleeren op de door den pasar beschikbaar gestelde stands.

Deze stands zijn zoodanig ingericht dat gedurende den geheelen dag de vloer kan worden schoongemaakt. Ze staan daarom op pooten en zijn verplaatsbaar. Zij staan in rijen langs de lange zijde der loods. Tusschen de stands bevinden zich vuilnisbakken, welke geregeld geledigd worden. De vloer helt van het midden der gangen af naar de achter de stands loopende open goten, die loozen op de gesloten rioleering.

De visch-, de vleesch- en de eettafels zijn de eenige niet verplaatsbare, deze zijn van gewapend beton gemaakt en met tegels bekleed.

In de loodsen voor visch en rundvleesch zijn ruime koelkamers gebouwd. Bovendien zijn in deze loodsen transportbanen aangebracht.

Het vuilnis uit de loodsen wordt naar het centraal gelegen dienstgebouw gebracht. Hierin bevinden zich eveneens openbare privaten en badkamers. Bovendien transformatorstation, de schakelkamer, de brandspuitkamer, de goedangs en de woning voor de bewakers.

De toko's zijn alle van betonsteen opgetrokken en de verdiepingsvloeren in gewapend beton uitgevoerd. Ze zijn alle voorzien van electriciteit, gas, water, closets en rioleering. Totaal zijn er 178. Aan de zuidzijde is nog plaats voor meerdere toko's, welke met het oog op de tijdsomstandigheden niet gebouwd zijn.

Ze zijn volgens verschillende typen gebouwd, de meeste hebben echter woongelegenheid.

Ruime wegen om en tusschen de loodsen zorgen ervoor dat het verkeer zonder stoornis kan plaats hebben. Voor auto's zijn standplaatsen gereserveerd.

De bouw- en andere kosten hebben totaal ruim f 1.670.000.— bedragen. De Gemeente heeft hiervoor een leening groot f 1.872.000.— tegen 5% gesloten.

Pasar Petisah wordt door een enkele veelhoekige loods gevormd, geheel van ijzer opgetrokken. De vloer is van gegroefde tegels voorzien.

Hoewel de Gemeente oorspronkelijk besloten had dezen pasar tegelijk met den vischpasar te sluiten, is zij hiertoe niet overgegaan, omdat het bleek dat deze pasar voor de Petisahwijk van belang zou worden bij het sluiten der particuliere pasars. De centrale pasar toch is verder van deze wijk gelegen dan de vroegere particuliere pasars, waardoor een wijkpasar in de Petisahwijk thans meer op haar plaats is dan vroeger.

c. Toezicht op de naleving van hygiëne verordeningen.

1. Melkverordening.

Sedert Mei 1915 wordt de melk, die in Medan in den handel wordt gebracht, van gemeentewege gecontroleerd zoowel op samenstelling als op reinheid. Bovendien staan de melkerijen en het personeel onder controle. Hierdoor is de melk in kwaliteit vooruitgegaan. Men kan dan ook, gezien den aard der melkverkoopers (er zijn 62 Britsch Indische melkverkoopers en 1 Europeesche) met de verkregen resultaten tevreden zijn.

2. Broodverordening.

In Juli 1924 trad de Medansche broodverordening in werking. Hierdoor kwamen de bakkerijen onder toezicht. Uitsluitend betreft dit een hygiënische contrôle, waardoor de toestand van de bakkerijen belangrijk verbeterd is.

3. Hotelverordening.

Deze verordening regelt het toezicht op de hotels benevens op de koffiehuisen, eethuisen en restaurants, kortom alle inrichtingen bestemd voor huisvesting of voor verkoop van spijs en drank.

4. Toezicht op de ijsfabrieken en die voor de vervaardiging van koolzuurhoudende wateren.

Krachtens de bepalingen van dit Staatsblad is de uitvoering opgedragen aan de Gemeente.

5. Toezicht op koekjesbakkerijen, kroepoek- mieklapperoliemakerijen e.d. inrichtingen waar verse voedings- en genotmiddelen bereid dan wel verwerkt worden.

Ten aanzien van deze inrichtingen zijn hygiënische voorschriften gegeven.

d. Voerwezen.

De betreffende verordening regelt het toezicht op de huurrijtuigen n.l. de sado's met de bespanningen en stallen benevens de ossenkarren. Op het eind van 1933 waren er 898 sado's en 606 ossenkarren ingeschreven. De Medansche sado's kunnen nog steeds behoorlijk voor den dag komen, ondanks het feit dat zij in den laatsten tijd zeer te lijden hebben van de concurrentie der taxi's.

HET GEMEENTEZIEKENHUIS

door

Dr. W. J. BAIS

Geneesheer - Directeur

De directe bemoeiingen van de Gemeente Medan met de ziekenzorg zijn eerst van jongen datum; zij zijn n.l. aangevangen met de ingebruikneming van het Gemeenteziekenhuis op 1 April 1930.

De hiertoe voorbereidende onderhandelingen tusschen het Gouvernement en de Gemeente zijn aangevangen in September 1924. Weliswaar was reeds vroeger de Gemeente zijdelings betrokken geweest in besprekingen aangaande den bouw van een groot algemeen ziekenhuis ter plaatse, doch de plannen daartoe waren reeds sedert 1921 gedeponneerd. In September 1924 kwamen van de zijde van den Dienst der Volksgezondheid voorstellen tot de oprichting van een Gemeenteziekenhuis te Medan op de bekende basis van een subsidieering van de zijde van het Gouvernement ten bedrage van $\frac{3}{4}$ van de oprichtingskosten en het exploitatieverlies. Een voorstel van het Gemeentebestuur om alleen een mannenhospitaal op te richten ter vervanging van het bestaande Stadsverband werd door den D. V. G. van de hand gewezen; de eisch was de oprichting van een algemeen ziekenhuis.

In Juli 1926 waren de door den Dienst der Gemeentewerken ontworpen plannen en begrootingen gereed gekomen en hadden deze de goedkeuring verworven van de Ziekenhuiscommissie en de Technische Commissie en stemde ook de D. V. G. in hoofdzaak daarmee in. De Raad besloot op 3 Januari 1927 tot den bouw over te gaan en keurde de bestaande plannen en de begrooting tot een bedrag van rond f 273.000.— goed, doch maakte de reserve, dat eerst met den bouw zou worden begonnen als de overdracht van den vrijkomenden grond van het Stadsverband aan de

Gemeente zou zijn gewaarborgd. Door deze restrictie duurde het tot begin 1928 aler definitieve stappen konden worden genomen.

Verschillende wenschelijk geachte veranderingen werden nog in de plannen aangebracht, doch om de hierdoor stijgende totale bouwkosten binnen de perken van het toegestane bedrag te houden, werden in het plan nog eenige versoeringen aangebracht, waartoe o.a. behoorde het weglaten van de twee geprojecteerde paviljoens 3e klasse, aangezien men meende, dat in de behoefte aan dit soort verpleging zou worden voorzien door de op handen zijnde oprichting van een R.K. Ziekenhuis. Ook kregen de 4e klasse paviljoens terwille van de geboden zuinigheid zinken dakbedekking in plaats van pannen. De Regeering ging met dezen gewijzigden opzet accoord; de eerste steenlegging had plaats op 11 Augustus 1928.

Op 4 September 1928 benoemde de Raad, nadat eenige onderhandelingen met den D. V. G. over de detachering van een Gouvernementsarts niet tot het gewenschte resultaat hadden geleid, tot Geneesheer-Directeur Dr. W. J. Bais. Op verzoek van de Gemeente stemde de D. V. G. er in toe den Gouv. Ind. Arts Raden Pirngadi, tot dusver hoofd van het Stadsverband, als tweede geneesheer aan het ziekenhuis te detacheren.

Op 1 April 1930 werden de patiënten van het Stadsverband naar het Gemeenteziekenhuis overgebracht; op 24 Juni d.o.v. eveneens een deel der patiënten van het Vrouwenhospitaal, dat verder, volgens vroeger getroffen

beschikkingen, alleen zou blijven dienen voor verloskunde en behandeling van zuigelingen en in exploitatie zou blijven bij het Gouvernement.

Op 6 Augustus 1930 werd het ziekenhuis met eenige plechtigheid officieel door den Burgemeester geopend.

Het Ziekenhuis bestaat uit:

- 1) een hoofdgebouw, waarin ondergebracht zijn de administratie, twee poliklinische lokalen, het laboratorium, de apotheek, twee dokterskamers, een wachtkamer, een kleine goedang, een donkere kamer en een portiersvertrek,
- 2) 5 paviljoens 4e klasse (3 voor mannen en 2 voor vrouwen) elk geschikt voor ten hoogste 30 patiënten,
- 3) een besmettelijke afdeling met 12 bedden,
- 4) lijkenhuis met sectiekamer,
- 5) operatiegebouw,
- 6) keuken met goedanglocalen,
- 7) wasscherij,
- 8) woning voor de Europeesche zusters (4 appartementen),
- 9) internaat voor het vrouwelijke Inlandsch verplegend personeel.

In 1933 werd het complex uitgebreid met een paviljoen 3e klasse voor mannen, bevattende 6 kamers elk met 2 bedden, dat 1 October 1933 in gebruik genomen werd.

Van den aanvang af werd, zooals dit bij de voorbereidende besprekingen door den D. V. G. was bedongen, een cursus gegeven voor opleiding tot mantri-verpleegster.

Over de exploitatie van de inrichting en den groei van haar werkzaamheden geeft beter dan lange beschouwingen

een kleine reeks van vergelijkende cijfers een indruk, welke ter wille van het overzicht in een tabel zijn samengevoegd.

	1930	1931	1932	1933
	(9 maanden)			
Aantal opnamen	1117	1937	2380	2570
Aantal verpleegdagen	24037	47343	51782	55177
Gemiddeld aantal patiënten per dag	87	130	142	151
Aantal ingeschreven				
polikl. patiënten	8421	13874	14517	15951
Aantal polikl. consulten	29488	48403	51028	56504
idem schoolpolikliniek	11813	19919	18108	11770
Aantal grotere operaties	60	133	160	222
Van de verpleegden waren				
woonachtig te Medan	662	1320	1707	1840
daarbuiten	455	617	673	730

Een en ander moge voldoende zijn om aan te toonen, dat het Gemeenteziekenhuis in de samenleving de plaats heeft ingenomen, die het bedoelde te bekleeden, dat het de on- en minvermogende, in hoofdzaak Oostersche bevolkingsgroepen, de anders voor haar veelal onbereikbare geneeskundige hulp en verzorging biedt en dat deze groepen van de bevolking deze hulp in stijgende mate zoeken.

DRUKKERIJ

DELI COURANT